

بررسی انگیزه‌های مؤثر بر ترک شکار توسط شکارچیان (مطالعه موردی: استان یزد)

- ۱- محمدحسین ایران‌نژاد پاریزی، استادیار، گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و کویرشناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
irannezhad@yazd.ac.ir
- ۲- زینب یعقوبی‌مقدم، دانش‌آموخته کارشناسی‌ارشد، دانشکده منابع طبیعی و کویرشناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران
- ۳- حمید سودائی‌زاده، دانشیار، گروه مدیریت بیابان، دانشکده منابع طبیعی و کویرشناسی، دانشگاه یزد، یزد، ایران

دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۰۱

پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۱۰

چکیده

شکار یک پدیده‌ی اجتماعی است. یکی از راه‌های حفاظت از محیط‌زیست، ایجاد فرهنگ زیست محیطی در جامعه شکارچیان است. این افراد به عنوان بخشی از جامعه می‌توانند نقش کلیدی برای حفظ و احیای حیات‌وحش داشته باشند. جامعه آماری این تحقیق، ۵۲ نفر از شکارچیان استان یزد را تشکیل می‌دهد. یافته‌های مربوط به انگیزه‌ی ترک شکار از طریق پرسش‌نامه به دست آمد. نوع تحقیق پیمایشی است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. جهت تعیین نقش عوامل مؤثر در ایجاد رفتار شکارچیان نادم از آزمون ویلکوکس تک‌نمونه-ای و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS23 استفاده شد. نتایج نشان داد که ارتباط معنی‌داری بین انگیزه‌های مختلف و شکار توسط شکارچی وجود دارد. انگیزه‌های فردی و خانوادگی، انگیزه‌های معنوی، دولت، عوامل اجتماعی و جایگزین‌های شکار از دیدگاه پاسخ‌گویان نقش مثبتی در ترک شکار آنان داشته است. با افزایش دانش زیست محیطی شکارچیان نسبت به موضوعات حفاظت حیات‌وحش، گونه‌ها، زیستگاه‌ها و طبیعت، انگیزه‌های اقدام به شکار کاهش می‌یابد. بر اساس یافته‌های این پژوهش قانون تأثیری در ترک شکار آنان ندارد. انگیزه‌ی اصلی اکثر شکارچیان این تحقیق برای شکار کردن تفریح و سرگرمی بوده است و بودن فرد در خانواده‌ای که سابقه شکار دارد میل به شکار را افزایش داده است. همچنین نتایج نشانگر سطح بالای دانش شکارچیان نسبت به محیط زیست می‌باشد. پوستر آموزشی، نصب تابلو آموزشی، نوع رفتار محیط-بانان، فیلم، نمایشگاه عکس، تشویق عکاس عکس خوب از یک گونه‌ی حیات‌وحش، برگزاری همایش، فرهنگ‌سازی از کودکی در مدارس در تغییر رفتار یک شکارچی اثر گذاشته و منجر به تثبیت رفتار آنان می‌گردد.

واژگان کلیدی: شکارچی، حفاظت؛ ترک شکار؛ انگیزه؛ یزد.

مقدمه

طرفداران زیادی نیز یافته است [۶]. در واقع نبود آموزش عمومی مناسب و متناسب با نیاز مردم در زمینه حیات-وحش باعث شکل‌گیری تفکر شکار بی‌رویه در کشور شده است. آموزش حیات‌وحش و به طور کلی محیط‌زیست، در ایران اغلب به صورت تخصصی فقط برای افرادی است که در این زمینه تحصیل می‌کنند و برای عموم مردم به صورت تبلیغات و شعار آموزش داده می‌شود. این در حالی است که محیط‌زیست یک مقوله عمومی بوده و آحاد جامعه باید از آن آگاهی داشته باشند [۹].

ایران کشوری است پهناور با اقلیم‌های متنوع و از تنوع زیستی بالایی برخوردار است [۶]. از بین رفتن تنوع زیستی باعث بروز ناهنجاری‌های غیرقابل پیش‌بینی و جبران‌ناپذیری در محیط‌زیست می‌شود. تنوع گونه، که به منزله حلقه‌های حیات شناخته شده، در صورت پاره شدن این حلقه‌ها، امکان زیست انسان نیز بر روی کره زمین با مشکل یا بن‌بست مواجه خواهد شد.

یکی از موارد از بین رفتن تنوع زیستی، شکار حیات-وحش است [۳]. در گذشته شکار امری برای رفع نیاز و معیشت بود ولی امروزه سرگرمی و لذت است که

پژوهش بررسی نموده و به این نتیجه رسیدند که اعمال روزمره این حرفه، شامل کشتن حیوانات و بارگیری و خرد کردن لاشه می‌تواند باعث شخصیت خاص در آنان گردد. کالر و گور [۷]، برای حفظ منابع طبیعی درک خطرها مهم هستند و می‌تواند فهم رفتار انسان‌ها را در پاسخ به درگیری‌های انسان با حیات وحش، همچون تحمل و مدارا و یا شکار غیرقانونی گونه‌های خاص، تحت تأثیر قرار دهد. با تعیین کمیت و توصیف چگونگی درک خطرها، شکار غیرقانونی می‌تواند مکمل اطلاعات ارزیابی خطر و باعث تقویت برنامه‌های حفاظتی شود. پژوهش گیبسون [۵]، در مورد شکارچیان روستایی و توصیف چگونگی برنامه‌ها برای ترغیب افراد برای جلوگیری از شکار غیرقانونی است. با اجرای قانون در جامعه موفق به مدیریت حیات وحش در حفاظت از برخی از پستانداران بزرگ شده است.

به اعتقاد کول [۴]، شکار تفریحی به عنوان راهبردی در مدیریت حیات وحش استفاده می‌شود. این امر در سال‌های اخیر به عنوان ورزش شکار مطرح و چگونگی تنظیم آن به عنوان بحثی داغ مورد بحث بوده و باعث تقویت درک مردم از شکار و برداشت آن‌ها شده است.

شکار غیرقانونی و بی‌رویه یکی از دلایل نابودی حیات وحش ایران است. اگر این افراد شناسایی و موضوع حفاظت بر ایشان روشن گردد، ممکن است خود به نگرهبانی لایق در این عرصه فعال گردند. به این منظور، حمایت و آموزش شکارچینی که از شکار کناره‌گیری کرده‌اند، ضروری است. با توجه به گرایش تعدادی از شکارچیان به ترک شکار غیرقانونی و تشکیل انجمن‌هایی توسط آن‌ها برای کمک به حفظ محیط زیست، بررسی علل و انگیزه‌های این دسته از شکارچیان و بررسی امکان تعمیم این روحیات به سایر شکارچیان در این پژوهش مورد بحث قرار می‌گیرد.

به طور کلی هدف، از انجام این پژوهش به دست آوردن انگیزه‌های ترک شکار در شکارچیان و پیدا نمودن شیوه‌های آموزش راه‌های کسب دانش محیط زیستی و جایگزین‌های شکار و ارائه بسته آموزشی مناسب برای آنان است.

شکار یک پدیده اجتماعی غیرقابل انکار است و با این حال یکی از ابزارهای مدیریت حیات وحش نیز است. اما شکار غیرقانونی در هیچ حالتی پذیرفتنی نیست. افراد شکارچی بنا به دلایل گوناگون و با انگیزه‌های متفاوت اقدام به شکار غیرقانونی می‌نمایند. عشایری [۱]، در پژوهش خود به این نتیجه رسید که انگیزه شکار غیرقانونی در پنج دسته شامل فقر، تفریح و خوش‌گذرانی، شکار برای بازار، سنت یا شکار از روی عادت و مخرب‌ترین به دلیل انتقام از محیط بانان صورت می‌گیرد. در پژوهشی که در پارک ملی بمو، استان فارس انجام گرفت و به طور مشخص بر انگیزه‌های شکار غیرقانونی افراد محلی تمرکز داشت، ترکیبی از دلایل اقتصادی - اجتماعی و رسوم انگیزه‌های شکارچیان بومی را شکل می‌داد. هر چند در این پژوهش انگیزه‌های شکار برای فروش به بازار، شکار به خاطر فقر و به عنوان رسوم (ورزشی) دیرینه در منطقه نیز به عنوان انگیزه‌های شکارچیان شناسایی شده بود اما به نظر می‌رسید که شکار با انگیزه انتقام بر سایر انگیزه‌ها اولویت داشت [۲]. بسملی و اسراری [۳]، در مطالعه خود به بررسی تأثیر آموزش محیط‌زیست در کاهش شکار حیات وحش در منطقه حفاظت شده شاسکوه واقع در شهرستان قاین، از استان خراسان جنوبی پرداخته است. نتایج نشان داد ارتباط معنی‌داری بین حفاظت از جمعیت کل و بز قبل و بعد از آموزش وجود دارد. وفادار [۹]، در تحقیق خود با هدف تشریح شکار و قوانین مربوط به آن، راه‌حلی مناسب برای بهبود وضعیت حیات وحش ارائه داد. در پژوهش پایلر و همکاران [۸]، برای افزایش آگاهی از عمل شکار، مصاحبه نیمه‌ساختاری با ۷۴ شکارچی، در مورد انگیزه‌ی شکار، در سه روستا ماندینگو در گینه، انجام دادند. این تحقیق نشان داد که دیدگاه‌های شکارچیان برای توسعه و پیاده‌سازی راهبرد کارآمد و موثر حفاظت در منطقه ارزشمند است. شکارچیان، منابع و پایگاه دانش با ارزشی را تشکیل می‌دهند که می‌تواند برای راهبرد توسعه و امر حفاظت استفاده شود. منطبق و دیدگاه حیات وحش و حفاظت شکارچیان در واقع به طور کامل شبیه به منطق و دیدگاه طرفداران محیط‌زیست است.

وراسک و همکاران [۱۰]، با ارزیابی شخصیت قصابان و شکارچیان، باورها و واقعیت شخصیت آن‌ها را در دو

فرضیات پژوهش:

- عوامل اجتماعی تأثیر معنی‌داری در ترک شکار شکارچیان دارد.
- انگیزه‌های معنوی تأثیر معنی‌داری در ترک شکار شکارچیان دارد.

مواد و روش‌ها

جامعه آماری این پژوهش از بین شکارچیان استان یزد که اغلب آن‌ها در سال ۱۳۹۴ در قالب انجمن حامیان حیات وحش و محیط زیست استان یزد گردهم آمده بودند، انتخاب شد. به دلیل نبود مطالعه مشابه در این زمینه، با مطالعه نمونه‌های مشابه خارجی، پرسش‌نامه محقق‌ساخته شامل دو بخش مصاحبه و پرسش‌نامه تهیه شد: سوالات پرسش‌نامه به صورت بسته و در قالب طیف لیکرت طراحی شد. این طیف از پنج قسمت مساوی و از گرایش کاملاً موافق تا گرایش کاملاً مخالف تشکیل شده است. محقق می‌تواند به هر یک از قسمت‌های طیف، شماره‌هایی از ۱ تا ۵ اختصاص دهد، سپس نمره هر یک از عبارات را محاسبه کند. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS 23 تجزیه و تحلیل گردید.

پرسش‌نامه شامل دو بخش مشخصات فردی و بخش سوالات می‌باشد. بخش مربوط به مشخصات فردی در ارتباط با شغل، میزان تحصیلات، سن و سابقه شکار است. بخش سوالات در ۱۱ گویه شامل انگیزه شکار، انگیزه‌های فردی و خانوادگی، انگیزه‌های معنوی، عوامل اجتماعی، قانون، دولت، دانش شکارچیان را درباره حفاظت، گونه‌های حیات‌وحش و زیستگاه‌ها و طبیعت، کسب دانش محیط-زیست توسط شکارچیان، جایگزین‌های شکار طراحی گردید. به منظور بررسی میزان روایی پرسش‌نامه، بعد از تنظیم نهایی، در اختیار خبرگان و اساتید مرتبط به رشته قرار داده شد و میانگین نظرات ایشان در پرسش‌نامه اعمال شد.

جامعه‌ی آماری پژوهش، شامل ۵۲ نفر از شکارچیان استان یزد، برای توزیع پرسش‌نامه انتخاب شد. این شکارچیان در جلسات تشکیل انجمن حامیان حیات وحش و محیط زیست استان شرکت می‌کردند. برای بررسی پایایی پرسش‌نامه، تعدادی از پرسش‌نامه‌ها به وسیله

پیش‌آزمون در اختیار شکارچیان مذکور قرار گرفت. ضریب آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۳۷ به دست آمد. پس از جمع‌آوری داده‌ها، مرحله آماده‌سازی داده‌ها شامل ورود داده‌ها به نرم‌افزار، جداسازی داده‌ها بر اساس ۱۲ بخش مورد نظر و در نهایت تجزیه و تحلیل آماری انجام شد.

پرسش‌نامه شامل ۵۲ گویه بود. هر فرد به ازای هر سؤال، یکی از پاسخ‌های کاملاً موافقم، موافقم، نظری ندارم، مخالفم، کاملاً مخالفم را بر اساس طیف لیکرت انتخاب نمود. سپس هر کدام از پاسخ‌ها برای ورود به نرم‌افزار تبدیل به اعداد ۵-۱ شد. به ترتیب کاملاً مخالفم به عدد یک، مخالفم به عدد دو، نظری ندارم به عدد سه، موافقم به عدد چهار و کاملاً موافقم به عدد پنج تبدیل شد. سوالات ۳۲، ۲۹، ۲۲ و ۴ برای همسان‌سازی گویه‌ها حذف شد.

به منظور آگاهی از انگیزه‌ی شکار در شکارچیان لازم است که از پاسخ‌های افراد میانگین‌گیری شود. برای مثال در مورد آگاهی از انگیزه‌ی شکار افراد، برای هر فرد از پاسخ ۵۲ سوال میانگین‌گیری شد. پاسخ میان ۱/۸-۱ نشانه‌ی عدم توافق کامل، ۲/۶-۱/۸ عدم توافق، ۳/۴-۲/۶ توافق نسبی، ۴/۲-۳/۴ توافق، ۵-۴/۲ نشان از توافق کامل است. با استفاده از میانگین‌های گرفته شده در هر بخش، می‌توان به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخت. در این پژوهش از آزمون ویلکوکس استفاده شده است.

نتایج

توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه بر اساس سن افراد مورد مطالعه از نظر سنی به ۴ گروه سنی طبقه‌بندی گردید. بیشترین فراوانی در طبقه‌های ۳۹-۳۰ و ۵۰-۴۰ سال به دست آمد که معادل ۳۴/۶ درصد جمعیت منطقه را شامل می‌شود و کمترین آن‌ها در طبقه ۲۹-۲۰ سال معادل ۷/۷ درصد می‌باشد. این نتایج بیانگر آن است که بیش‌ترین جمعیت شکارچیان مورد مطالعه بین ۳۰ تا ۵۰ سال می‌باشند. جدول ۱، توزیع سنی جمعیت را در افراد مورد مطالعه نشان می‌دهد.

توزیع فراوانی افراد بر اساس سابقه شکار

شکارچیان مورد مطالعه از نظر سابقه شکار به پنج گروه، طبقه بندی گردید (جدول ۴). کمترین فراوانی در طبقه بالاتر از ۴۰ سال و بیشترین فراوانی در طبقه ۲۹-۲۰ سال قرار دارد (جدول ۴).

جدول ۴- توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه بر اساس سابقه شکار

سابقه شکار (سال)	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
<۱۰	۱۳/۵	۱۳/۵	۷
۱۰-۱۹	۳۸/۵	۲۵/۰	۱۳
۲۰-۲۹	۷۳/۱	۳۴/۶	۱۸
۳۰-۴۰	۹۸/۱	۲۵/۰	۱۳
>۴۰	۱۰۰	۱/۹	۱
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۵۲

میانگین: ۲/۷۶ مد: ۳ میانه: ۳ انحراف معیار: ۱/۰۴

بررسی انگیزه‌های شکار در شکارچیان

بر اساس نتایج به دست آمده از پرسش‌نامه‌ها، مشخص شد که دلایل مختلف شکار تأثیر معنی‌داری در شکار شکارچیان دارد (جدول ۵). شکارچیان توافق نسبی نسبت به انگیزه‌های مختلف شکار دارند (میانگین رتبه‌ای ۲/۶۶ از ۵). بیشترین معیار در انگیزه‌ی شکار، حضور در خانواده شکارچی و تفریح و سرگرمی و کمترین مقدار مربوط به بیکاری است.

نقش انگیزه‌های فردی و خانوادگی برای ترک شکار

بر اساس نتایج به دست آمده از پرسش‌نامه مشخص شد که انگیزه‌های فردی و خانوادگی از دیدگاه پاسخ‌گویان نقش مثبتی در ترک شکار آنان داشته است (جدول ۶). بررسی‌ها نشان داد که شکارچیان با میانگین رتبه‌ای ۴/۹۶ عاشق طبیعت و علاقه‌مند به عکاسی از طبیعت هستند. به تماشای مستند حیات وحش می‌پردازند و تحت تأثیر خانواده شکار را کنار می‌گذارند. شکارچیان نسبت به انگیزه‌های فردی و خانوادگی در ترک شکار توافق دارند (میانگین رتبه‌ای ۳/۷۴ از ۵).

جدول ۱- توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه بر اساس سن

ردیف	گروه سنی (سال)	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
۱	۲۰-۲۹	۴	۷/۷	۷/۷
۲	۳۰-۳۹	۱۸	۳۴/۶	۴۲/۳
۳	۴۰-۵۰	۱۸	۳۴/۶	۷۶/۹
۴	>۵۰	۱۲	۲۳/۱	۱۰۰
جمع		۵۲	۱۰۰	

میانگین: ۲/۷۳ مد: ۲ میانه: ۳ انحراف معیار: ۰/۹۰

توزیع فراوانی افراد بر اساس شغل

افراد مورد مطالعه از نظر شغل به چهار گروه طبقه بندی گردید. بیشترین فراوانی شغلی در گروه آزاد (۸۸/۵ درصد جمعیت منطقه) و کمترین آن در طبقه‌ی شغلی کارمند و کشاورز (۱/۹ درصد) است که نشانگر اشتغال اکثریت افراد مورد مطالعه به کارهای آزاد می‌باشد (جدول ۲).

جدول ۲- توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه بر اساس نوع شغل

نوع شغل	فراوانی	درصد	درصد فراوانی
کشاورز	۱	۱/۹	۱/۹
کارمند	۱	۱/۹	۳/۸
بازنشسته	۴	۷/۷	۱۱/۵
آزاد	۴۶	۸۸/۵	۱۰۰
جمع	۵۲	۱۰۰	

میانگین: ۳/۸۲ مد: ۴ میانه: ۴ انحراف معیار: ۰/۵۵

توزیع فراوانی افراد بر اساس سطح تحصیلات

در شکارچیان مورد مطالعه بیشترین فراوانی برای سطح سواد دیپلم (۴۰/۴ درصد) و کمترین آن‌ها در طبقه متوسطه (۱/۹ درصد) است که نشانگر سطح سواد متوسط افراد مورد مطالعه می‌باشد (جدول ۳).

جدول ۳- توزیع فراوانی افراد مورد مطالعه بر اساس تحصیلات

میزان تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
سیکل و پایین‌تر	۳۲/۷	۳۲/۷	۱۷
متوسطه	۳۴/۶	۱/۹	۱
دیپلم	۷۵/۰	۴۰/۴	۲۱
فوق دیپلم	۸۰/۸	۵/۸	۳
لیسانس و بالاتر	۱۰۰	۱۹/۲	۱۰
جمع	-	۱۰۰	۵۲

میانگین: ۲/۷۶ مد: ۳ میانه: ۳ انحراف معیار: ۱,۴۶

جدول ۵- بررسی دلایل ترک شکار شکارچیان در رابطه با علل شکار آنان

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
عادت		۲/۷۱	۲/۶۶	۰/۰۰**
حضور در خانواده شکارچی		۳/۷۵		
تفریح و سرگرمی		۳/۵۷		
علل شکار شکارچیان	حس غرور و افتخار و سربلندی	۲/۴۴		
	بیکاری	۲/۵۱		
	گزینش شکار به عنوان شغل	۱/۶۱		
		۲/۰۵		

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۱٪ بر اساس آزمون ویلکوکس

جدول ۷- نقش انگیزه‌های معنوی در ترک شکار

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
	خالی شدن طبیعت از حیوانات		۴/۸۶	
	نابودی و انقراض گونه‌ها	۴/۷۸		
انگیزه‌های معنوی	حس رضایتمندی از ترک شکار	۳/۳۰		
	حس گناه	۲/۷۵		
	اتفاقات ناگوار	۲/۶۵		
	الگو پذیری از شکارچیان نادم	۳/۰۹		

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۱٪ بر اساس آزمون ویلکوکس

جدول ۶- نقش انگیزه‌های فردی و خانوادگی برای ترک شکار

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
	عشق به طبیعت خانواده	۴/۹۶	۲/۶۶	۰/۰۰**
	تشویق و حمایت دیگران	۳/۰۳		
انگیزه‌های فردی و خانوادگی	یادآور حوادث تلخ	۲/۷۵		
	علاقمند به عکاسی	۴/۴۴		
	دیدن مستند	۴/۵۳		

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۱٪ بر اساس آزمون ویلکوکس

نقش دولت در زمینه ترک شکار

نتایج به دست آمده از پرسش‌نامه‌ها نشان می‌دهد که دولت تأثیر معنی‌داری در ترک شکار دارد (جدول ۸). تشویق از سمت سازمان محیط‌زیست و رفتار خوب محیط‌بانان منجر به ترک شکار آنان گردید. شکارچیان نسبت به نقش دولت در ترک شکار توافق تا توافق کامل دارند (میانگین رتبه‌ای ۴/۱۰ از ۵).

جدول ۸- نقش دولت در ترک شکار

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
	رفتار خوب محیط‌بانان	۳/۹۲	۴/۱۰	۰/۰۰**
دولت	تشویق از سمت سازمان محیط زیست	۴/۲۸		

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۱٪ بر اساس آزمون ویلکوکس

نقش عوامل اجتماعی در ترک شکار

نتایج ثابت نمود که عوامل اجتماعی تأثیر معنی‌داری در ترک شکار دارد (جدول ۹). افزایش نیرو و امکانات حفاظتی و همچنین توجه به جوامع محلی (با بیش‌ترین میانگین رتبه‌ای ۴/۰۵) نقش مثبتی در ترک شکار دارد و ترویج عکاسی به جای شکار می‌تواند جایگزین شکار گردد.

نقش انگیزه‌های معنوی برای ترک شکار

نتایج نشان داد که انگیزه‌های معنوی شکارچیان تأثیر معنی‌داری در ترک شکار دارد (جدول ۷). بررسی‌ها نشان داد که نابودی و انقراض گونه‌ها و دیدن عرصه طبیعت خالی از حیوانات منجر به ترک شکار آنان گردید. اکثراً احساس رضایتمندی از ترک شکار داشتند و همچنین شکارچیان نادم الگوی مناسبی برای ترک سایرین بودند. شکارچیان نسبت به انگیزه‌های معنوی در ترک شکار توافق دارند (میانگین رتبه‌ای ۳/۵۷ از ۵).

شکارچیان نسبت به عوامل اجتماعی در ترک شکار توافق دارند (میانگین رتبه‌ای ۳/۵۶ از ۵).

سطح بالای دانش شکارچیان نسبت به حفاظت حیات- وحش می‌باشد (جدول ۱۱).

جدول ۹- نقش عوامل اجتماعی در ترک شکار

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
ترویج عکاسی به جای شکار	۳/۸۰	۳/۵۶	۰/۰۰**	
نگاه بد مردم	۲/۷۳			
افزایش نیرو و امکانات حفاظتی	۳/۶۵			
توجه به جوامع محلی	۴/۰۵			

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۱٪ بر اساس آزمون ویلکوکس

جدول ۱۱- نقش دانش شکارچیان در ارتباط با حفاظت حیات- وحش برای ترک شکار

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
دانش شکار حیوانات	۴/۳۲	۳/۷۵	۰/۰۰**	
شکارچیان سن بالا				
در ارتباط شکار گونه‌های با حفاظت مضر	۲/۶۷			
حیات مدیریتی و کنترل وحش جمعیت	۴/۲۵			

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۱٪ بر اساس آزمون ویلکوکس

بررسی نقش انگیزه‌های ترک شکار شکارچیان در رابطه با قانون

نتایج به دست آمده از پرسش‌نامه‌ها مشخص نمود که قانون تأثیری در ترک شکار ندارد (جدول ۱۰). مقررات و اجرای سختگیرانه قوانین در ترک شکار تأثیری ندارد و شکارچیان نسبت به نقش قانون در ترک شکار توافق نسبی دارند (میانگین رتبه‌ای ۲/۹۲ از ۵).

نقش دانش شکارچیان در ارتباط با گونه‌های حیات- وحش برای ترک شکار

نتایج نشان می‌دهد که با افزایش دانش شکارچیان نسبت به گونه‌های حیات و وحش، شکار کاهش می‌یابد (میانگین رتبه‌ای ۳/۸۲ از ۵). این امر نشان دهنده سطح بالای دانش شکارچیان نسبت به گونه‌های حیات و وحش است (جدول ۱۲).

جدول ۱۰- نقش انگیزه‌های ترک شکار شکارچیان در رابطه با قانون

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
مقررات و اجرای سختگیرانه قوانین	۲/۵۰	۲/۹۲	۰/۰۰**	
یکطرفه بودن قوانین شکار (به نفع دولت)	۳/۳۴			

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۱٪ بر اساس آزمون ویلکوکس

جدول ۱۲- نقش دانش شکارچیان راجع به گونه‌های حیات- وحش برای ترک شکار

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
دانش آگاهی از وضعیت حفاظتی گونه‌ها	۴/۲۶	۳/۸۲	۰/۰۰**	
شکارچیان راجع به آگاهی از عملکرد گوشتخواران	۳/۳۴			
گونه‌های طبیعی حیات وحش	۳/۸۴			

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۱٪ بر اساس آزمون ویلکوکس

نقش دانش شکارچیان در ارتباط با حفاظت حیات- وحش در ترک شکار

نتایج نشان می‌دهد که با افزایش دانش شکارچیان نسبت به حفاظت حیات و وحش، شکار کاهش می‌یابد (میانگین رتبه‌ای ۳/۷۵ از ۵). همچنین نتایج حاکی از

نقش دانش شکارچیان در ارتباط با زیستگاه‌ها و طبیعت برای ترک شکار

بر اساس جدول ۱۳، با افزایش دانش شکارچیان نسبت به زیستگاه‌ها و طبیعت، شکار کاهش می‌یابد (میانگین

شکار دارد میل به شکار را افزایش داده است. در مطالعات متعدد (عشایری [۱]؛ عشایری و نیوینگ [۲]؛ پایلر و همکاران [۸]) انگیزه شکار غیرقانونی را فقر، تفریح و خوش‌گذرانی، برای فروش، از روی عادت و انتقام از محیط‌بانان عنوان داشتند و بیان کردند که بیشتر شکارچیان ملاحظات اقتصادی و اجتماعی دارند و نمی‌توان با جبر و زور جلو آنها را گرفت.

جدول ۱۴- نقش کسب دانش محیط‌زیست توسط شکارچیان در ترک شکار

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی	۴/۶۷	۴/۸۴	۰/۰۰**	
کسب دانش محیط‌زیست	۴/۱۷			
محیط-زیست	۳/۳۲			
زیست-توسط	۳/۱۹			
شکارچیان	۴/۱۹			
های تشویقی سازمان				

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۰/۰۱ بر اساس آزمون ویلکوکس

جدول ۱۵- نقش جایگزین‌های شکار برای ترک شکار

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
مسابقات عکاسی	۳/۵۷	۳/۶۰	۰/۰۰**	
جاذبیت شکار با جایگزین- تیروکمان	۳/۳۲			
های شکار	۳/۹۰			
مسابقات تیراندازی و تیرا				

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۰/۰۱ بر اساس آزمون ویلکوکس

همچنین پایلر و همکاران [۸]، انگیزه‌های شکار را برای حفاظت از آفات مزارع و پیروی از سنت نیاکان دانست و بیان کرد که علاقه به شکار با ارائه فرصت شغلی و تأمین مواد غذایی کاهش می‌یابد. انگیزه‌های فردی و خانوادگی، انگیزه‌های معنوی، دولت، عوامل اجتماعی و جایگزین‌های شکار از دیدگاه پاسخ‌گویان نقش مثبتی در

رتبه‌ای ۴/۱۳ از ۵). همچنین نتایج حاکی از سطح بالای دانش شکارچیان نسبت به زیستگاه‌ها و طبیعت است.

جدول ۱۳- نقش دانش شکارچیان در ارتباط با زیستگاه‌ها و طبیعت برای ترک شکار

شاخص	معیار	میانگین رتبه‌ای	میانگین کل	سطح معنی‌داری
دانش مناطق	۴/۳۰	۴/۱۳	۰/۰۰**	
دانش مناطق	۴/۲۵			
دانش مناطق	۴/۳۴			
خالی شدن طبیعت درپی	۳/۵۰			
افزایش شکارچیان				
تغییر کاربری اراضی	۴/۲۶			

** نسبت معنی‌دار در سطح آماری ۰/۰۱ بر اساس آزمون ویلکوکس

نقش کسب دانش محیط‌زیست توسط شکارچیان در ترک شکار

نتایج نشان می‌دهد که افزایش دانش محیط‌زیستی منجر به ترک شکار می‌شود (جدول ۱۴) نتایج نشان داد که فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی (با بیشترین میانگین رتبه-ای ۴/۶۷)، پیام‌های محیط‌زیستی، پوستر آموزشی، تماشای مستند، مطالعه و آگاهی از برنامه‌های تشویقی سازمان محیط‌زیست منجر به ترک شکار شکارچیان می‌گردد (میانگین رتبه‌ای ۳/۸۴ از ۵).

نقش جایگزین‌های شکار برای ترک شکار

بر اساس نتایج (جدول ۱۵) شکارچیان، به عکاسی، تیروکمان و مسابقات تیراندازی و تیرا علاقه‌مند هستند و این موارد می‌تواند جایگزین مناسبی برای شکار باشد (میانگین رتبه‌ای ۳/۶۰ از ۵).

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد که ارتباط معنی‌داری بین انگیزه‌های مختلف و شکار توسط شکارچی وجود دارد. افزون بر این، انگیزه‌ی اصلی بیشتر شکارچیان این تحقیق برای شکارکردن تفریح است. بودن فرد در خانواده‌ای که سابقه

پیشنهادها

- تأسیس مؤسسات آموزشی محیط زیست برای برگزاری همایش، تورهای عکاسی و تشویق رفتارهای مثبت شکارچیان قانونمند و جلب اعتماد شکارچیان؛
- سامان دهی شکارچیان در قالب تشکلهای زیست-محیطی برای مدیریت برخی از قرقهای اختصاصی؛
- علاوه بر افزایش باشگاههای رسمی تیراندازی برگزاری غیررسمی در قالب مسابقات تراپ؛
- دعوت از شکارچیان در سرشماریها، پایش حیات وحش مناطق و بهره گیری از نیروهای جدید به عنوان محیط-یاران؛
- مشاوره با شکارچیان قانونمند و باتجربه در بعضی امور حیات وحش و به بازی گرفتن آنها؛
- تشویق شکارچیان که قوانین را رعایت می کنند.

تشکر و قدردانی

- با نهایت تشکر و سپاس از انجمن حامیان محیط زیست و حیات وحش استان یزد و مؤسسه حیات وحش میراث پارسیان و خانم شیدا عشایری.

ترک شکار آنان داشته است و با افزایش دانش محیط-زیستی شکارچیان نسبت به حفاظت حیات وحش، گونه ها، زیستگاه ها و طبیعت شکار کاهش می یابد و این نتایج با پژوهش بسملی و اسراری [۳] که با آموزش محیط زیست، شکار حیات وحش کاهش می یابد، همسو می باشد. قانون تأثیری در شکار کردن ندارد. همچنین نتایج نشانگر سطح بالای دانش شکارچیان نسبت به محیط زیست می باشد.

در فرضیه اول، با توجه به آزمون ویلکاکسون تک نمونه ای و سطح معنی داری آن، عوامل اجتماعی تأثیر معنی داری در ترک شکار توسط شکارچیان دارد. میانگین رتبه ایی عوامل اجتماعی، نسبتاً بالا بوده (۳/۵۶ از ۵) بنابراین فرض یک تأیید می شود.

با توجه به آزمون ویلکوکس تک نمونه ای، انگیزه های معنوی تأثیر معنی داری در ترک شکار توسط شکارچیان دارد (میانگین رتبه ای نسبتاً بالا بوده ۳/۵۷ از ۵). بنابراین فرضیه دوم تأیید می شود.

با توجه به نتایج مصاحبه های انجام شده موارد زیر می تواند در تثبیت رفتار مثبت شکارچیان مفید باشد:

- پوستر آموزشی، نصب تابلو آموزشی، نوع رفتار محیط-بانان، فیلم، نمایشگاه عکس، تشویق عکاس خوب از یک گونه ای حیات وحش، برگزاری همایش، فرهنگ سازی از کودکی در مدارس در تغییر رفتار یک شکارچی اثر گذاشته و منجر به تثبیت رفتار آنان می گردد.

References

- [1]. Ashayeri, S. (2015). Motives for Poaching in Golestan National Park, Wildlife Twenty-Fourth Seminar Iranian Cheetah Society. (in Farsi).
- [2]. Ashayeri, S. and Newing, H. (2012). Meat, Markets, Pleasure and Revenge. Multiple Motivations For Hunting In Bamu National Park, Fars Province, *Iran Parks*, 18(1): 125.
- [3]. Besmeli, M.R. and Asrari, E. 2014, The Effect of Environmental Education in Reducing Wildlife Hunting Case Study: Protected Area Shaskouh, The National Conference of Environmental and Technical Studies, Environmental Assessment Hegmataneh Forum, (in Farsi).
- [4]. Cole, M. (2013). Perceotions of Hunting Among Recreation, Parks, and Tourism Administration Students at Cal Poly, San Luis Obispo, The Faculty of the Recreation, Parks, and Tourism Administration Department California Polytechnic State University, San Luis Obispo.
- [5]. Gibson, C. (1995). Transforming Rural Hunters into Conservationists: An Assessment of Community-Based Wildlife Management Programs in Africa, *World Development*, 23: 941-957.
- [6]. Jasmyan Baghlani, A. (2012). Wildlife Gunpoint to Iran, The First National Conference on Environmental law and Natural Resources Zagros, Khorramabad, Lorestan Governor's Office of Emergency Management, (in Farsi).

- [7]. Kahler, J. and Gore, M. (2015). Local Perceptions of Risk Associated With Poaching of Wildlife Implicated in Human-Wildlife Conflicts in Namibia. *Biological Conservation*.
- [8]. Pailer, S. and Wagner, J. and McPeak, J and Floyd, D. (2009). Identifying Conservation Opportunities among Malinké Bushmeat Hunters of Guinea, West Africa. *Hum Ecol*, 37: 761–774.
- [9]. Vafadar, F. 2013. Wildlife Management in partnership with the people, the National Conference of Environmental Research, Hamadan University Mofateh martyr, environmental assessment Hegmataneh. (in Farsi).
- [10]. Voracek, M. and Gabler, D. and Kreutzer, C. and Stieger, S. and Swami, V. and Formann, A. (2010). Multi-method Personality Assessment of butchers and Hunters: Beliefs and Reality. *Personality and Individual Differences*, 49: 819–822.

Investigating the motivations for hunting predators for leaving hunting by hunters (Case study: Yazd province)

1- Mohammad Hosein Irannezhad Parizi, Assistant Professor, Department of Environment Yazd University, Faculty of Natural Resources and Desert Studies, Yazd University, Yazd, Iran.

irannezhad@yazd.ac.ir

2- Zeinab Yaghoobi moghadam, Master of Environment, Faculty of Natural Resources and Desert Studies, Yazd University, Iran.

3- Hamid Sodaeizadeh, Associate Professor, Department of Desert Management, Yazd University, Faculty of Natural Resources and Desert Studies, Yazd University, Yazd, Iran.

Received: 20 Apr 2020

Accepted: 31 Oct 2020

Abstract

Hunting is a social phenomenon. One way to protect the environment, create an environmental culture in the community is remorseful predators. These people as part of the community can have a key role to protecting and restoring wildlife. The population of this research, hunters in Yazd province. The findings related to motivation to quit hunting was made through a questionnaire. Type of survey research. To analyze the data, descriptive and inferential statistics were used. To determine the factors influencing the behavior of one-sample Wilcoxon test was used remorseful predators. SPSS 23 was used for data analysis software. The results showed that no significant relationship exists between hunters and hunted by different motives. Motivated individual and family, spiritual motivations, government, social factors and alternatives to hunting the view of respondents had a positive role in leaving their prey. With increasing environmental science hunters to protect wildlife, species, habitats and wild reduced. The law does not quit hunting.

Keywords: Hunter; Conservation; leaving hunt; Motivation; Yazd.